תורה אור

דתניא *אשר לה' לרבות את האימורין ואימורין קאי עלייהו באיסור עולין, וחלב קאי עלייהו באיסור כרת א] וקאתי איסור טומאה חייל עליה, תדע שכן הוא ב] דהא רבי סבירא ליה איסור חל על איסור (ואימא) וה"מ איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל ג] (חל) על איסור (והוא איסור) חמור לא, ובקדשים שמעינן ליה דאמר איסור קל על איסור חמור נמי חייל דהא איסור מעילה קל ד] (הוא) מיתה, ואיסור קדשים איסור חמור כרת ואתי איסור מיתה חייל על איסור כרת *דתניא רבי אומר כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה ומעילה איסור מיתה וקא חייל על איסור חלב דאיסור כרת הוא ש"מ בקדשים גלי קרא, והא תניא ר"ש אומר אין פיגול בעולין ואין נותר בעולין אלא תנאי היא ואליבא דר"ש: איכא דאמרי בקדשים איסור חל על איסור וא"ד בקדשים נמי אין איסור חל על איסור, ולמ"ד בקדשים נמי אין איסור חל על איסור *כל חלב לה' ה] מאי עביד ליה? מוקים ליה בולדי קדשים ו] (דקסברי) *ולדי קדשים בהוייתן יהו קדושים דתרווייהו בהדדי אתו:

הדרן עלך דם שחיטה

המביא *אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר דברי ז] ר"מ, וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה, ר"א אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר ח] אם משנשחט נודע לו, ישפך הדם, והבשר יצא לבית השריפה נזרק הדם ט] *(והבשר קיים) יאכל, ר' יוסי אומר אפילו הדם בכוס יזרק והבשר יאכל אשם ודאי אינו כן עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר משנשחט הרי זה יקבר, נזרק הדם הבשר יצא לבית השריפה שור הנסקל אינו כן עד שלא נסקל יצא וירעה בעדר, משנסקל מותר בהנאה *עגלה ערופה אינו כן עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר משנערפה תקבר במקומה שעל ספק באה מתחלה, כיפרה ספקה והלכה לה: **גמ'** במאי פליגי? ר"מ סבר כיון דלא צריך ליה לא מקדיש ליה ורבנן סברי מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדיש, תנא בין שנודע לו שחטא ובין שנודע לו שלא חטא פליגי ר"מ ורבנן: בנודע לו שחטא להודיעך כחו דר"מ דאע"ג דידע דחטא כיון דבעידנא דאפרשיה לא ידע תצא ותרעה בעדר, ובנודע לו שלא חטא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דלא חטא כיון דבעידנא דאפרשיה לא ידע לבו נוקפו הוה, הלכך גמר ומקדיש. א"ר ששת מודה ר"מ לחכמים במפריש

וחלב · דאימורין קאי עליה בכרת: **תדע שכן** · דבקדשים איסור חל על איסור לדברי הכל: **דהא רבי סבירא ליה** · בשלמא איסור חל על איסור והני מילי איסור חמור על הקל אבל קל על החמור לא ובקדשים שמעינן ליה דאפילו קל על החמור והא דאיסור חמור יג] על הקל לא איתפרש לי הכא: **איסור מיתה** · קל הוא דאין חייבין על שגגתה חטאת: **לרבות אימורי קדשים קלים למעילה** · כדכתיב (ויקרא ג) כל חלב לה' (הוא) אלמא דחטאה בשגגה מקדשי ה' [שם ה] קרינא בהו: **אין פיגול חל על העולין** · שהאוכל אימורי פיגול כגון כליות אינו חייב כרת אלמא אפילו איסור חמור לא חייל אאיסור קל: (ב) הגה דמספי אליבא דרבי שמעון סבר איסור חל על איסור בקדשים: והאי הגה דסבר אין פיגול בעולין סבר בקדשים נמי אין איסור חל על איסור: **ולמאי הגה** · דאין פיגול בעולין האי "כל חלב לה'" דמשמע דמעילה חיילא אאימורים אלמא איסור קל חל אאיסור חמור בקדשים מאי עביד ליה, דבשלמא "אשר לה'" לרבות אימורין לאיסור טומאה לא פרכינן דמצי לתרוצי דלאו רבי שמעון היא אלא רבנן דפליגי עליה דר' שמעון דאית להו בחולין איסור חל על איסור על ידי כולל כגון נבלה ביוה"כ וטומאת הגוף נמי איסור כולל הוא מגו דמתסר בבשר אתסר נמי בחלב אלא האי קרא דמעילה דאמר דאיסור קל חל על איסור החמור קשיא לן דהא לא אשכחן ליה בחולין אלמא דשני לן בין חולין לקדשים: **מוקי ליה** · באימורי ולדות קדשים: יג] **וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין** · והויה = לישנא דקרא (ג) דאיתרבי מיניה ולדות קדשים (ד) גרסינן בבכורות בפרק ב' (דף יד:) "רק קדשיך" אלו התמורות, "אשר יהיה לך" אלו הוולדות והכא דרשא דגבי טומאת הגוף דלעיל "אשר לה'" לרבות האימורים לית ליה ומוקי ליה לדרשא אחרינא בת"כ לרבות את הלן ואת היוצא:

הדרן עלך דם שחיטה

המביא אשם יד] **יצא וירעה בעדר** · עם שאר נאתו כחולין גמורין: **וחכ"א כו'** · מפרש טעמא בגמ': **ישפך** · לאמה: **לבית השריפה** · דאף על גב דחולין שנשחטו בעזרה בקבורה א) בעלמא האי בשריפה דהוי כזבח פסול: **נזרק הדם** · קודם שנודע לו: טו] **יאכל** · (הבשר) שהרי גמר כל הכפרה והוה ליה אשם תלוי כשר שהרי על הספק בא מתחלה וכפר הספק והלך: **יזרק** · הדם שכל העומד ליזרק כזרוק דמי וה"ל כנודע לו לאחר זריקת דם: **אינו כן** · בההוא לא פליגי רבנן, דאם נודע לו עד שלא נשחט טז] יצא וירעה בעדר, דטעמייהו דרבנן באשם תלוי כיון דלבו נוקפו גמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי דאמרו לו אכלת קדש ונודע שלא חטא דהוזמו העדים אי נמי כסבור קדש אכל ונמצא חולין איגלאי מילתא דהקדש טעות הוא דכי אקדשיה אדעתא דחטאת אקדשיה: **הרי זה יקבר** · בגמרא מפרש מ"ש דהאי בשריפה והאי בקבורה: **נזרק הדם הבשר יצא לבית השריפה** · מפרש בגמרא תברא מי ששנה זו לא שנה זו: **שור הנסקל אינו כן** · כאשם תלוי, דהכא לא פליגי רבנן כי אם נודע דלא הרג יצא וירעה בעדר: **עגלה ערופה אינו כן** · כאשם תלוי לרבנן דאם עד שלא נערפה נמצא ההורג תצא ותרעה בעדר: **כיפרה ספיקה** · בשעת עריפה שהרי עדיין ספק היה והלכה לה הלכך אסורה בהנאה ותקבר כדין כל העגלות הערופות: **גמ' שלבו נוקפו** · שמתירא מספק (ה) החטא יז] ג) שחטא ומייתי (אבל) חטאת, כיון דהשתא איגלאי מילתא דבעידנא דאפרשיה לא הוה צריך לחטאת לאיתויי הילכך אמרינן

א) כדאיתא בתמורה לג: ב) נ"א הוא זה ד"א ונמחק תיבת אבל

אשר לה' לרבות יח] האימורין · והקשה רבינו אלחנן הא איצטריך קרא דאשר לה' למדרש היתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה יט] (מנחות דף כה:) ויש לומר דשקולים ויבאו שניהם בחד קרא: [וע"ע בתוס' מנחות כה: ד"ה ת"ל]: **בוולדות** קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושים · דאיסור חלב ואיסור מעילה בהדי הדדי קא אתו ואף על גב דבקדשים קלים ליכא מעילה עד לאחר זריקה כדתנן פ"ק דמעילה (דף ז:) מכל מקום איסורא מיהא איכא ואם תאמר הא איסור חלב קדים ממעי אמו דהכי אמר ר' יוחנן פרק בהמה המקשה (חולין עה·) תלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה דהדשים גרמי ולא אוירא ויש לומר דהכי דלא בעי אוירא חלב שילא כ] לחוץ אלא מכל מקום בעינן אוירא דחלב שיולא החלב לחוץ וממעי אמו לא חייל:

הדרן עלך דם שחיטה

המביא אשם · יפלו דמיו לנדבה · כא] פירוש יביא בדמיו עולה והנסכים משל ציבור דמותרות אשם לקיץ המזבח ולכך יביא עולה כב]: **אם** משנשחט כג] הדם ישפך · לרבי מאיר אתי שפיר דחולין בעזרה נינהו אלא אפילו לרבנן דאמרי דעבדי מיניה עולת נדבה שיש חוקא לדמיו אבל איהו גופיה מוח דזבח פסול הוא כד] א"כ כיון דבשעת שחיטה לא היה ראוי לעולה שעדיין לא נודע לו לכך לא יקריבהו עולה אחר שחיטה:

מ א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה יח :
מא ב מיי' פ"ב מהל' מעילה הלכה ח :
מב ג מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ג ופ"ה מהל' מעילה הלכה ג :
א ד ה מיי' פ"ד מהל' שגגות(?) ... [פסה"מ פ"י הל' כ] :
ב ו מיי' שם הל' כ :
ג ז מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין ... מהלכות אסורי מזבח הלכה כב :
ד ח מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ח :
ה ט מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה יט :

[פסחים כה: עי' זבחים לו:]

חולין קיז: תמורה לב: מעילה טו:

[ע' תוס' זבחים מה: ד"ס אבל העלים] [זבחים נח: חולין ל: וש"נ]

מנחות קכ: [תמורה לג:]

[במשנה שבמשניות ליתא ע"ש]

[לקמן כה: סוטה מז: חולין פב:]

ויקרא ז כ
והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה

נושא (המשך)
איסור חל על איסור
איסור חמור על איסור קל
איסור קל על איסור חמור
חולין לקדשים

מבנה

רבינו גרשום

רחמנא דאתי איסור חל על איסור: דתניא והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו לרבות את האימורין אע"ג דלאו נינהו דאימורין קאי עלייהו באיסור עולין וחלב באיסור כרת יאתי איסור טומאה וחייל עלייהו: דהא ר' דסבירא ליה במסכת קידושין דאיסור חל על איסור הני מילי כו' · איסור כרת חמור הוא שנכרת הוא וזרעו מה שאין כן מיתה בידי שמים : ומעילה איסור מיתה וחייל על איסור כרת · למאי נפקא מינה כדאמרינן התם לקוברו בין רשעים גמורים : דאיכא דאמר בקדשים איסור חל על איסור הא דתנא ר' כל חלב לה' לרבות כו' : מאי עביד ליה מוקים ליה בולדי קדשים וקסברי וולדי קדשים בהוייתן · כשנולדין הן קדושין דתרוייהו איסור חלב ואיסור מעילה בהדי הדדי אתו, דעד שהן במעי אימן שליל אין חלבו אסור וכשנולד אסור חלבו ויש בו משום מעילה ולא הוי איסור חל על איסור אלא בהדדי אתו : הדרן עלך דם שחיטה

המביא אשם תלוי · על ספק חיוב חטאת ואח"כ נודע לו שלא חטא · כגון שהיו לפניו ב' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואינו יודע איזו אכל והפריש אשם תלוי ואח"כ נודע לו שלא חטא כגון שהוכרה חתיכה זו שנשתיירה שהיא של חלב אם עד שלא נשחט האשם נודע יצא וירעה בעדר עם שאר בהמה של חולין כלומר כיון דלא הוצרך לו הרי חולין : וחכ"א כיון שהופרש לא חולין ולא קודש אלא ירעה כו' · אם משנשחט נודע לו הדם ישפך לאמה והבשר יצא לבית השרפה כדין חולין שנשחטו בעזרה : נזרק הדם ואח"כ נודע לו הבשר יאכל בתורת קדשים הואיל ונזרק הדם : ר' מאיר סבר כיון דלא צריך ליה לא מקדיש ליה · כלומר כשהפרישו לא הפרישו על דעת[שלא] יהא צריך לו אלא כסבור היה שצריך לו וכיון שנודע לו עד שלא נשחט שלא חטא נתגלה הדבר למפרע שלא היה צריך לו בשעת הפרשתו הילכך הוי חולין ויצא בעדר : ורבנן סברי כשהפרישו תחלה מתוך שלבו נוקפו · שהיה מתפחד שמא חטא וגמר והקדישו לאלתר הילכך כשנודע לו שלא חטא הואיל והוה מוקדש אפילו מספק (הילכך) ירעה עד שיסתאב : בנודע לו שחטא להודיעך כחו דר' מאיר דאע"ג דידע דחטא · וסד"א איגלאי מילתא למפרע דצריך ליה ולהוי קדוש קמ"ל דלא דכיון דבעידנא דאפרשיה לא הוה צריך ליה דלא ידע דודאי דחטא הילכך לא הוי מקדיש לאלתר לגמרי אלא השתא כיון דנודע לו שחטא קודם שנשחט האשם יביא חטאת והאשם יצא לחולין וירעה בעדר ופליגי אפי' בנודע לו שלא חטא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דנודע לו עד שלא נשחט שלא חטא וסד"א

שיטה מקובצת

א] וקאתי איסור טומאה וכו' · וליכא למדחי דהכא מיירי [דקדמה] טומאת הגוף להקדש כדאיתא בפ' גיד הנשה (דף קא ע"א) אם נטמא הגוף קודם דחייב משום טומאה אף כי נטמא הבשר דלא דמי דהכא כיון דאקדיש הבהמה חל איסור זרות ואיסור טומאה לא חייל עד לאחר זריקה ואז איסור זרות חל כבר אבל התם דטומאת הגוף לא חייל עד לאחר זריקה ועדיין לא נטמאת הבשר כשנטמא הגוף הוא דהמיר וחל טומאה אהיתר ואם נטמא הבשר כבר דאסורה לא חייל טומאת הגוף דאסורה ועומדת · תוס' : ב] דהא ר' סבירא ליה איסור חל על איסור (תיבת ואימא נמחק) וה"מ איסור חמור על איסור קל כו' פרש"י ולא איתפרש הכא ובפירושי אשכנז פי' דאיכא ברייתא בפ' עשרה יוחסין (דף עח ע"ב) דתניא כה"ג שבא על אחותו אלמנה אינו חייב משום אלמנה דמוקי לה כרבנן דר"ש דסברי איסור חל על איסור וה"מ חמור על קל על חמור לא ומסתמא רבי לא פליג על ההיא ברייתא דהא לא אשכחן שום תנא דאית ליה איסור קל חל על איסור חמור באיסור כולל והא דקאמר בפ' גיד הנשה (דף קא ע"א) מאן האי תנא דאיסור כולל (באיסור חמור) [איסור חל על איסור] לית ליה [איסור כולל] באיסור חמור אית ליה ומייתי ר' יוסי הגלילי ומשמע דרבנן פליגי עליה י"ל הא דפליגי רבנן עליה לאו משום דסברי דאיסור קל חל על [איסור חמור] באיסור כולל אלא משום דסברי דטומאת בשר וטומאת קודש שוין נינהו ויחולו זה על זה · תוס' הרא"ש ז"ל וכן בתוס' כת"י : ג] אבל איסור קל על איסור חמור לא והשאר נמחק ול"ש : ד] קל מיתה וקודשים ועל תיבת הוא ועל תיבת ואיסור נרשם עליו קו מלמעלה להורות כי לפ"ד הוא יתר דראוי למחקו : ה] מאי עביד ליה · וא"ת אמאי לא פריך אשר לה' מאי עביד ליה וי"ל דצריך ליה לדרשה דת"כ לרבות הלן והיוצא דאיסור טומאה חייל עליה ואין זה איסור חל על איסור דנטמא הגוף וחל על הבשר שהוא היתר לאחר יציאת הבשר ואלינה דחייבין עליה משום טומאה ודאי לן ויוצא לא חייל עליה להתחייב הטמא שאכלה [בהם] ולא דמי לאימורים דאסורים משום זרות ולא מצי חייל טומאת הגוף עלייהו וקשה למורי הא דאמר ר"י זבחים (דף מו ע"א) ג' כריתות בשלמים למה אחד לדברים שאינם נאכלין ופרכינן לר"ש דאמר כו' והשתא לר"ש דאמר לעיל דבקדשים אין איסור חל על איסור לא אתי איסור טומאה וחייל דאיכא לא תעשה על אכילתן וא"כ ההוא קרא למה לי ושמא י"ל דנפקא מינה לקטן שמא בהדי טומאה ואיסור דפרים הנשרפים ולכך איצטריך לדידיה וה"ה דהוי מצי לשנויי הכי גבי כל חלב ועדיפא מינה קא משני : ו] קדשים וקסבר (את ד' י' נמחק) ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים · תוס' כתובות (דף מח ע"א) תוס' נדה (דף מח ע"א) : ז] דברי · תוס' לעיל (דף יח ע"א) : ח] אם משנשחט נודע לו הדם ישפך הבשר אי אתיא כר' אליעזר : ט] הדם הבשר יאכל את ר' ותיבת קיים נמחק : י] ובין שנודע לו · דאפרשיה לא הוה צריך ליה הלכך לא הוה מקדיש נודע לו שלא חטא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דידע בעידנא דאפרשיה לבו : יב] חמור חל על : יג] מה"ד וקסבר. ואת ד' נמחק : יד] אשם ומה"ד עד שלא נודע לו בגמרא מפרש לה הס"ד ומה"ד יצא:טו] מה"ד הבשר יאכל שהרי וירעה : יז] החטא הנודע לו שחטא : יח] האימורין תוס' מנחות (דף כה ע"ב) : יט] טומאה בית הלן מהוצא : כ] שיצא הוולד לחוץ מ"מ בעינן אוירא דהלב שיצא החלב לחוץ ובמעי אמו לא חייל : כא] פירוש ויביא בדמיו עולה לא קתני דאז היה משמע שיביא נסכים משלו אלא לנדבה קתני פירוש : כב] עולה דהיינו לקיץ המזבח ונסכים קרבים משל צבור הרא"ש : כג] משנשחט נודע לו הדם : כד] הוא ולא מתכשרה א"כ :

הגהות הב"ח (א) במשנה אשם כן אם עד כצ"ל בכל המשנה : (ב) רש"י ד"ה אין פיגול וכו' קל הס"ד ואח"כ מ"ה תנאי היא תנא דמתני' : (ג) ד"ה מוקי ליה וכו' והויה לישנא דקרא נ"ב ר"ל מאי דאמר בגמרא לרבות ולדי קדשים ולא אמר באימורי ולדי קדשים משום דאמר דהויה לישנא דקרא דאתרבי מיניה ולדות קדשים הוא וממילא ידעינן דאיירי באימורים וק"ל : (ד) בא"ד קדשים והא דגרסינן : (ה) ד"ה שלבו וכו' שחטא הס"ד ואח"כ מ"ה מידע לו שחטא ומייתי חטאת הס"ד ואח"כ מ"ה כיון דבעידן דאפרשיה כו' כיון דהשתא וכו' לאיתויי הילכך כו' הס"ד ואח"כ מ"ה לאחריות אבל מספקא לא אמרינן אקדשיה לאחריות שלם :

גליון הש"ס גמ' והא תניא ר"ש אומר · עי' זבחים דף מה ע"א תוס' ד"ה והשוחט · ושם ע"ב תוס' ד"ה אבל העלים :